

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 12.

LETNIK XXIX.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“

V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. DECEMBRA 1928.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Izredna glavna skupščina Zadrुžne zveze z dne 14. novembra 1928. — *Dr. J. Basaj:* Načrt zakona o dolgovih in razdolžitvi kmeta. — *Dr. Valenčič:* Likvidnost pri naših posojilnicah. — *Revizor Kristofič:* Evidenca posojil. — Zadruge in davčna prostost. — *Kristofič:* Amortizacije. — *Kristofič:* Priprave za letni računski zaključek. — Vprašanja in odgovori. — Zadrुžništvo. — Gospodarstvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 12. I. 1928.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Mlekarske zadruge v Dobovi, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 28. decembra 1928 ob 8. uri pop. v posojilničnem prostoru pri Jožetu Megove v Dobovi. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za l. 1927. 3. volitev načelstva. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Elektro-strojne zadruge v Dolu pri Ljubljani, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo dne 23. decembra 1928 pop. ob pol 4. v prostorih Slov. kat. izobraževalnega društva v Dolu. Dnevni red: 1. spopolnitev odbora radi dveh odstopivših članov. 2. sklepanje glede ponudbe tovarne v Dolu o oddaji električnega toka. 3. slučajnosti.

Izredni občni zbor Hrvatske seljačke gospodarske udruge u Dolnoj Dubravi, trgovina mješovitom robom, se vrši v nedeljo dne 23. dec. 1928 ob 14. uri pop. v prostorih Narodna gostiona v Doljni Dubravi. Dnevni red: 1. sprememba pravil (§ 2. itd.) 2. slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Izlakah, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo 23. dec. 1928 v mlekarini ob 3. uri pop. Dnevni red: 1. poročilo načelstva

in nadzorstva. 2. Potrditev rač. zaključka za l. 1927. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. slučajnosti.

Stavbna zadruga „Katoliški dom“ v Meziči, r. z. z. o. z., ima svoj redni občni zbor v sredo dne 26. dec. 1928 ob 11. uri v društveni sobi pri Kevpu s sledečim dnevnim redom: 1. poročilo načelstva. 2. potrjenje računskih zaključkov za leta 1925—1927. 3. poročilo o izvršeni reviziji. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske zadruge v Radomljah, r. z. z. o. z. se bo vršil dne 26. decembra 1928 ob 4. uri popoldne pri županu s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo načelstva. 2. sprememba pravil. 3. volitev članov načelstva in nadzorstva. 4. slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Radomljah, r. z. z. o. z., se bo vršil 26. decembra 1928 ob 3. uri popoldne v mlekarini s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računkega zaključka za leto 1927. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Sirarske zadruge v Stari Fužini v Bohinju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 20. januarja 1929 ob 1. uri popoldne v prostorih sirarne. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. poročilo načelstva. 4. poročilo nadzorstva. 5. odobritev računkega zaključka za poslovno leto 1928. 6. volitev načelstva in nadzorstva. 7. prememba pravil § 15 (za povišanje in izenačbo deležev. 7. slučajnosti.

Y LUBJANI, DNE 12. DECEMBRA 1928

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.— Din. Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Izredna glavna skupščina Zadružne zveze z dne 14. novembra 1928.

Z ozirom na važnost vprašanj, ki so bila na dnevnem redu izredne glavne skupščine z dne 14. novembra 1928, je bila udeležba velika. Zastopanih je bilo nad polovico članic.

Skupščino je vodil Zvezin prvi podpredsednik ravnatelj Bogumil Remec, ki je, potem ko je ugotovil, da je skupščina pravilno sklicana in da je sklepčna, pozdravil navzoča zastopnika obeh slovenskih oblastnih odborov, ljubljanskega oblastnega odbornika dr. Milavca in mariborskega oblastnega odbornika Supaniča. Nato je skupščina prešla na dnevni red, ki je obsegal sledeče točke:

1. Sklepanje o pristopu Zadružne zveze k Oblastni zadrugi za poljedelski kredit v Zagrebu.

2. Referati a) o živinorejskih, b) o mlekarskih, c) v sadjarskih in vinarskih zadrugah.

3. Slučajnosti.

K prvi točki je poročal ravnatelj dr. J. Basaj. Povdarjal je, da je slovensko zadružništvo zakon o kmetijskih kreditih že ponovno odklanjalo. Ker pa zakon določa, da bo dajala direkcija za kmetijski kredit kredite za produkcijske kmetijske zadruge le potom zvez včlanjenih pri Oblastnih zadrugah, se mora pri Oblastni zadrugi včla-

nuti tudi Zadružna zveza, če hoče, da bo slovensko zadružništvo dobilo delež na teh kreditih. Z ozirom na sedanje razmere pa je zagovarjal predlog, da skupščina sama ne sklepa o pristopu Zveze k Oblastni zadrugi, temveč, da pooblasti načelstvo, ki naj samo sklepa o pristopu, če bodo to kazale razmere. Glede tega predloga se je razvila debata, v kateri se je oglasilo več delegatov. Vsi brez izjeme so odklanjali organizacijo kmetijskega kredita v obliki, ki jo določa zakon ter so zahtevali, da se obstoječemu zadružništvu pusti svoboda za njegovo delovanje.

Enoglasno je bil končno sprejet sledeči predlog dr. Basaja:

„Ker ima slovensko zadružništvo svoje s težkim delom priborjene uspehe predvsem za svojo neodvisnost in svobodo, odklanja glavna skupščina Zveze pristop k organizaciji poljedelskega kredita v sedanji obliki, ker ji manjka bistveni znak zadružništva: svoboda in neodvisnost. Odklanjamo pristop tembolj, ker je sedanja organizacija poljedelskega kredita naravnost naperjena proti obstoju in koristnemu delu sedanjega svobodnega in kreditnega zadružništva v Sloveniji. Pooblašča pa se načelstvo, da izvede pristop Zveze k Oblastni zadrugi

ako bi se organizacija poljedelskega kredita bistveno spremenila v smeri svobodnega in neodvisnega združništva.“

Referata o živinorejskih zadrugah, ki ga je imel dr. Basaj, in o mlekarških zadrugah, ki ga je imel ravnatelj Osrednjih mlekaršnih Odborov, smo že objavili v 11. številki Narodnega Gospodarja, zato jih tu preidemo. Glede referatov o sadjarskih in vinarskih zadrugah pa je skupščina sklenila, da naj bosta podana na glavni skupščini, ki naj se vrši 13. decembra 1928 v Mariboru.

Po daljši debati k referatu o živinorejskih zadrugah je bila sprejeta sledeča resolucija:

„Ker je nedvomno ugotovljeno, da je živinoreja z mlekarstvom najvažnejša panoga kmetijstva in, da je naša živinoreja s podrobnim delom v združni skupnosti in pri vsestranski podpori deželne samouprave že pred vojno dosegla lepe uspehe, sklene glavna skupščina:

1. Zadrugna zveza naj vse ukrene, da se povsod, kjer so dani pogoji, obstoječe živinorejske zadruge poživijo, kjer jih pa še ni, pospeši ustanovitev novih živinorejskih zadrug.

2. Skupščina naproša slovenska oblastna odbora, da posvetita povzdigo živinoreje potom živinorejskih zadrug: posebno pozornost in da vsestransko gmotno in strokovno podpirata naše živinorejce potom njihovih združnih organizacij.

3. Skupščina toplo priporoča okrajnim blagajnam in občinskim odborom kmečkih občin, da z rednimi izdatnimi podporami omogočajo in pospešujejo prevažno delo živinorejskih zadrug.

4. Skupščina prosi slovenska oblastna odbora, da preštudirata najprikladnejši način zavarovanja goveje živine.“

K referatu o mlekarških zadrugah je pa skupščina sprejela to resolucijo:

„1. Naprosita se slovenska oblastna odbora in ministrstvo za poljedelstvo, da se predloži in uzakoni zakon o prometu in trgovini z mlekom, ki naj štiti kmete producente in mlekarške zadruge pred nereelnimi mlekarškimi prekupci, konsumente pa pred ponarejenim mlekom.

2. Zveza naj skrbi sama in obenem naj povzame korake pri pristojnih mestih, da se vodi intenzivna propaganda za konzum mleka in mlečnih izdelkov zlasti v mestih in v delavskih krajih.

3. Zveza naj pri ustanavljanju novih mlekarških zadrug gleda na to, da se mreža mlekarških zadrug smotreño izpopolni in enakomerno porazdeli, zlasti pa naj pazi, da kmetovalci ne bodo trpeli škode od nesmotreno in nerentabilno osnovanih zadrug.

4. Gleda naj se, da se poskrbi pri zadrugah tudi za komercijelno vodstvo, predvsem da se vzdržuje vsaj eno podjetje, ki posreduje eksport odviškov mlečnih izdelkov.“

Pri slučajnostih je delegat Blatnik (Velenje) načel vprašanje zvišanja obrestne mere. Odgovoril mu je dr. Basaj, ki je povdaril, da je naloga združništva, varovati nizko obrestno mero, ter da sedanja obrestna mera odgovarja razmeram na denarnem trgu.

Na predlog podpredsednika Remca je bil poslan pozdrav Zvezinemu predsedniku dr. Korošču, nakar je bila skupščina zaključena.

Dr. J. Basaj:

Načrt zakona o dolgovih in razdolžitvi kmeta.

Načrt K. Timotijevića.

1. maja t. l. je predložilo 63 poslancev predsedstvu narodne skupščine nujen predlog zakona o dolgovih in razdolžitvi kmetov. Ta načrt imenujejo K. Timotijevićev načrt. Poleg tega obstojita še dva druga predloga.

Bistvo tega predloga je, da se za vse kmetijske dolgove ne glede na njih osnovo ali zavarovanje v kolikor ti dolgovi obstojijo ob času uzakonitve predloga, uvede moratorij na ta način, da se dolgovi in obresti odplačajo v petih letnih enakih obrokih. Izvzeti so od moratorija kmetijski dolgovi pri državni Hipotekarni banki, Narodni banki, Poštni hranilnici, pri kmetijskih zadrugah, pri zadrugah za poljedelski kredit in pri kotarskih zakladah.

Predlog zakona o likvidaciji kmetijskih dolgov je dalekosežnega pomena

a) za kmetijske gospodarje in njih kreditno sposobnost,

b) za denarne zavode, zlasti one, ki se v pretežni meri pečajo z kmetijskimi krediti.

I. Prezadolženost.

Načrt uvaja moratorij v domnevi, da pri nas na splošno obstoji ne le zadolženost, ampak prezadolženost kmeta. Računa torej s prezadolženostjo kmeta kot z notoričnim faktom.

Pojm prezadolženosti pa predlog niti ne omenja niti ga skuša opredeliti. Prezadolženost v vulgarnem pomenu obstoji tedaj, če vse imetje zadolženca po svoji prometni vrednosti ne krije več dolgov. S tem pojmom predlog gotovo ne računa, ker bi potem ne bilo pomagano z moratorijem, temveč bi moral predlog razpravljati o obsežni državni pomoči prezadolženim kmetijam, ki jih je rešiti pred propadom.

O prezadolženosti se tudi govori v tem smislu, da je kmetško posestvo obremenjeno čez dopustno pupilarno obremenitev, to je, čez polovico prometne vrednosti. Tudi to ni podlaga prezadolženosti kot jo ima pred očmi predlog zakona. Ta opredelitev se uporablja pri denarnih zavodih, ki se pečajo s pupilarnimi posojili.

Načrt zakona bazira na prezadolženosti v tem smislu, da kmetško zemljišče pri danih pogojih obstoječega dolga in pri dani rentabilnosti kmetškega gospodarstva s svojimi dohodki ne more zmagovati bremen obresti in amortizacije dolga. Za prezadolženost v tem smislu so merodajni trije činitelji:

a) višina dolga v razmerju z vrednostjo posestva,

b) višina obrestne mere odnosno anuitete v razmerju do donosa in

c) povprečna rentabilnost kmetškega gospodarstva pri obstoječi izobrazbi, organizaciji in tehnični spremi kmeta.

Vprašanje je, ali je pri nas v tem poslednjem smislu vprašanje prezadolženosti vsaj približno ugotovljeno. Moremo trditi le to, da še nimamo vsaj približno zanesljive in točne statistike o kmetijskih dolgovih. Poljedelsko ministrstvo je zbiralo podatke o zadolženosti kmeta, ki pa so skrajno nezanesljivi. Stanja dolgov, zlasti nevknjiženih običajno ni mogoče ugotavljati vsled znanega psihološkega dejstva, da kmet dolgove skriva, zlasti pa v raznih tozadevnih poskusih oblasti običajno vidi kako nevarnost. Na podlagi nezanesljivega statističnega materiala se je postavila cenitev kmetijskih dolgov v višini dveh do treh milijard dinarjev.

Poljedelsko ministrstvo je prošlo jesen tudi sklicalo anketo o zadolženosti kmeta

ki pa je ugotovila ravno nasprotno, da obstoji sicer zadolženost, da pa ni razloga, da bi se moglo govoriti o prezadolženosti.

Prezadolženost torej ni ugotovljena, dočim predlog zakona more potekati le iz domneve, da obstoji splošna prezadolženost kmeta. Obstoji zadolženost, za katero nam pa še manjkajo zanesljivi in izčrpani podatki, tako je izključeno, da bi se pri sedanjem poznanju tega vprašanja moglo količkaj zanesljivega sklepati na prezadolženost v nevarnem obsegu.

Zadolženost sama ob sebi za kmetško gospodarstvo še ni nevarna in bo vedno obstojala in tudi vedno bolj rastla. Čim bolj bo namreč naše poljedelstvo napredovalo, tembolj si bo moral kmet za potrebe modernega kmetškega gospodarstva najemati tuji kapital za investicije in obratna sredstva; čimvečja bo strokovna izobrazba kmeta, temvečje bodo njegove zahteve po tehnični spremi in s tem tudi po kreditu.

Akcija razdolževanja, ki jo predvideva predlog zakona je depasirana, ako se prej s čim večjo zanesljivostjo ne ugotovi ali sploh v pomembnem obsegu obstoji prezadolženost, v katerih pokrajinah in v kakšnem obsegu v posameznih pokrajinah.

II. Moratorij.

Moratorij se je po dosednji praksi uvajal le v prav izrednih slučajih kot izjemna mera proti normalnemu pravnemu redu v slučajih akutne nevarnosti in izredno težkega položaja za cele skupine dolžnikov. Kot taki izredni slučajji so se smatrali vojna, velike in obsežne katastrofe, ki so zadele celo državo ali velike dele države, veliki pretresljaji v denarstvu itd. Vprašanje je, ali se je v gospodarstvu naše države, posebej v kmetijskem gospodarstvu kaj takega zgodilo. Moglo bi se trditi le eno, da gospodarska politika države ni dovolj vpošte-

vala kmečkih interesov, ko je stremila za zaščito raznih panog industrije in ko je sklepala carinske tarife in trgovske pogodbe z drugimi državami. Tudi finančna politika je v tem zagrešila, ko je pretežno večino davčnih bremen zvalila na gospodarsko slabjše v obliki trošarin, monopolnih taks in fiskalnih carin, kar je vse zadelo predvsem kmetško ljudstvo, ki tvori 80 % prebivalstva države in ki že itak doprinaša velik delež k državnim financam v obliki ponovno povišane zemljarine. Letine preteklih let, pa tudi letošnja letina, niso bile ravno ugodne pa tudi ne izredno neugodne. Utemeljenega razloga za moratorij torej ni.

Nasprotno bi uzakonitev tega predloga pomenila napram inozemstvu strašno priznanje, da je v naši agrarni državi ves kmetški stan, t. j. nad 80 % prebivalstva, zašel v tako gospodarsko krizo, da se mu hoče pomagati z uvedbo nenormalnih pravnih razmer: s petletnim moratorijem.

Moratorij tega zakonskega predloga velja enako in brez izjeme za vse poljedelce:

a) moratorij se ne ozira na višino zadolženosti. Tudi najmanjši mnogokrat nezatni dolgovi bi uživali moratorij, ker zakon ne predvideva minimuma posojila, ki že uživa zaščito tega zakona.

b) Moratorij se uvaja za vse kmetijske dolgove kmetovalcev ne glede na pogoje teh dolgov. Tako pridejo pod moratorij tudi dolgovi kmetovalcev z dosti ugodnejšimi pogoji kot jih predvideva zakon.

c) Moratorij se uvaja za vse kmetijske dolgove ne glede na rentabilnost kmetij in konkretni položaj posameznega kmeta. Tako bodo prišli pod moratorij premožni posestniki najrodovitnejših pokrajin Vojvodine, Slavonije itd., ki so si slučajno do prihodnje žetve najeli pri denarnem zavodu na menico začasno posojilo.

d) Moratorij zadeva tudi dolgove, ki

jih je poljedelec najel za nepoljedelske svrhe in potrebe. Srednji, zlasti manjši posestniki se v mnogih pokrajinah bavijo v zimskem času pa tudi v drugih časih, ko je manj dela, z razne vrste trgovskim posredništvom, z raznimi domačimi obrtni, z vožnjami itd. Običajno si za tako trgovino ali obrt najamejo posojila, ki bi tudi prišla pod določbe zakonskega načrta o likvidaciji kmetijskih dolgov kljub svojemu spekulativnemu trgovskemu značaju.

III. Posledice moratorija in drugih določb zakonskega načrta.

Najtežja posledica uzakonitve tega predloga pa bi bila v tem, da bi se silno omajal kmetijski kredit sploh in da bi v nekaterih pokrajinah kmetje ne mogli več dobiti kredita.

Razmere, pogoji in sredstva kmetijskega kredita, za čegar izboljšanje bi se moralo podvzeti vse, bi se s tem zakonom znatno in trajno poslabšale.

a) Predvsem omogoča petletni moratorij pri kmetijskih posojilih nebrojne zlorabe zakona, ki bodo denarnim zavodom, kakor tudi premožnim privatnikom vzele veselje, da v bodoče sploh še kmetom dovoljujejo posojila. Naj omenjamo le, da se bodo ravno razni prekupci, mešetarji in laži-obrtniki posluževali moratorija v očitno škodo upnikov.

b) Razširjenje točke 4. člena 471 srbskega zakona o civilno-pravnem postopku glede nerubljivih premičnin, ki se s tem razteza na kmetijstvo vse države in ki današnjim gospodarskim, prometnim in pravnim razmeram sploh ne odgovarja, bi tudi silno omajal kreditno sposobnost kmeta v novih pokrajinah. Saj je treba odkrito priznati, da ima ta določba pred seboj primitivne in zaostale razmere kmeta, ki potrebuje na vse strani jerobstva države in oblasti, dočim napredno moderno kmetijstvo zahteva radi

kreditne sposobnosti, ki jo nujno potrebuje, vsestransko svobodo.

c) Kreditni sposobnosti kmeta bije v obraz določba člena 19 načrta, ki naj velja za vso bodočnost in s katero se menična sposobnost kmeta omejuje. Pravne in pravosodne razmere v mnogih pokrajinah države pa so take, da denarni zavodi dajejo kmetijske kredite le dokler si z menico morejo zasigurati hitri in strogi postopek. Ker jim je pa z načrtom tak postopek onemogočen, bo seveda posledica, da tudi kmetijskih posojil ne bodo več dovoljevali.

d) Maksimiranje obrestne mere za kmetijske dolgove za bodoče z 12%, ne glede na rok, višino in način zavarovanja posojila bo tudi svoj delež doprineslo k temu, da se zlasti v nekaterih pokrajinah kmetijski krediti sploh ne bodo mogli več dobivati.

e) „Prečutna hipoteka“ člena 9 zakonskega načrta bi uvedla popolno nejasnost in nesigurnost glede obremenitve nepremičnin, kakor jo morajo redno izkazovati javne zemljiške knjige. Z dnem veljavnosti načrta stopi tudi v veljavo „prečutna hipoteka“ za vse podpisnike menic, pri katerih je akceptant kmet. Dejansko pa bi se ta prečutna hipoteka vknjižila vsled preobremenjenosti sodišč v zemljiške knjige z zakasnitvijo enega leta ali še več. To bi pomenilo pravi kaos v hipotekarnem zavarovanju terjatev.

f) K temu pride še določba člena 20 načrta (odstavek prvi), da menica, ki nosi podpis le enega poljedelca ni veljavna niti kot običajna civilno pravna zadolžnica, v kolikor se nahaja v rokah drugih oseb ali ustanov, ne pa v rokah privilegiranih oseb člena 9. odstavek drugi.

Posledice vseh navedenih določb bi bile za kmetijski kredit v vseh krajih, kjer ni dobro razvitega kreditnega združenstva, naravnost katastrofalne. Predvsem bi zavodi, ki se se pečali pretežno s kmetijskimi kre-

diti, prišli v težave, bili ilikvidni in bi gotovo za bodoče v kmetijskih kreditih več ne poslovali, če sploh ne bodo prisiljeni prenehati po uvedbi tega zakona s poslovanjem. Res da predvideva čl. 10 predloga, da bi državna hipotekarna banka tem zavodom za njih menične terjatve, ki padejo pod določbo moratorija, otvorila tekoče račune do 80% skupne vsote teh menic. Je pa dvoje pomislekov proti možnosti uresničenja te določbe:

a) Vprašanje je, ali bo mogla in od kod bo mogla državna hipotekarna banka dobiti toliko sredstev, da krije 80% vseh poljedelskih meničnih dolgov. Pri tem je treba uvaževati dejstvo, da je v južnih krajih radi posebnih pravnih razmer običajna menična zadolžitev kmeta. Le v krajih, kjer je delovalo rajfajzensko kreditno združenstvo, se je kmet več ali manj od meničnega zadolževanja emancipiral. Če računamo, da je pri zadolženosti dveh ali treh milijard le polovica meničnih dolgov, tedaj bi morala državna hipotekarna banka kriti blizu milijarde dinarjev in bi bila ta sredstva po določbi zakonskega predloga vezana ne le za pet let moratorija, temveč še dve leti po moratoriju, torej 7 let.

b) Pa tudi, če se državni hipotekarni banki posreči dobiti tolika sredstva iz inozemstva, je pa vprašanje, ali bo obrestna mera, ki jo banka sama poviša zavodom še za en procent, dotičnim zavodom konvenirala.

IV. Naš predlog.

Vprašanje nastane, kako naj se pomaga onim kmetom, ki so res v težavah, ki so

res prezadolženi in bi jim bila pomoč potrebna. Predlog zakona o razdolžitvi kmeta je šel preko svojega cilja in namena. On hoče uvesti splošni moratorij za vse kmetijske dolgove in hoče likvidirati sploh vse kmetijske dolgove, kar je pa nesmisel. Naš predlog bi bil, naj se mesto splošnega moratorija za vse kmetijske dolgove uvede moratorij in concreto za take slučaje, ko je kmet dejansko prezadolžen, kar pa naj na predlog dolžnika poprej ugotovi posebna komisija. Take komisije bi na podlagi podatkov, ki jih ima pribaviti domnevani prezadolženec, ugotovljale, ali so v konkretnem slučaju podani pogoji, da se kmetu dovoli moratorij.

2. Država naj bi tozadevno prinesla le okvirni zakon, ki ugotavlja splošne določbe in pogoje glede moratorija in concreto, ki pa obenem tudi določi sredstva, ki naj jih država nudi kot pomoč resnično prezadolinim, in pa ključ, po katerem naj se ta sredstva razdelijo na oblasti.

3. Oblastnim samoupravam naj se prepusti, da v okviru načel in določb državnega zakona prinesejo v oblastnih uredbah podrobne predpise, kako naj se načela državnega zakona z ozirom na posebne gospodarske in socialne pa tudi pravne razmere dotične oblasti v podrobnem izpeljejo. Oblasti bi seveda potem tudi same sklepale, koliko one prispevajo na razdolžitve.

Na teh osnovah naj bi se nudila pomoč kmetu in kmetskemu kreditu, ker je z izvedbo obravnavanega predloga zakona kmetijski kredit za bodoče resno ogrožen in interesom napredka kmetijstva prav slabo ustrezno.

.....

Dr. Valenčič:

Likvidnost pri naših posojilnicah.

(Konec)

Vsi denarni zavodi, tako tudi posojilnice morajo vpoštevati načelo poslovanja, da se doba posojil mora ravnati po vrsti obratnih sredstev. Če so obratna sredstva kratkoročna, in hranilne vloge so kratkoročne, morajo biti tudi posojila kratkoročna. Posojilnice ne smejo zato dajati kreditov za dolgo dobo, hipotekarne kredite naj dajejo le zavodi, ki imajo dolgoročna sredstva. Tri leta naj bo najdaljša doba za posojila, a naj bo to izjema in ne pravilo. V takih slučajih je seveda določiti obroke, v katerih naj se posojila odplačujejo.

Pri dovoljevanju posojil je treba postopati oprežno in vpoštevati denarne zmožnosti tako posojilnice kot posojilojemalca. Napaka je dajati posameznim dolžnikom visoka posojila, ki znašajo več kot mnogo drugih posojil skupaj. Dobijo se posojilnice, pri katerih znaša posojilo dano enemu samemu članu več nego desetino od celokupne svote posojil ali pa tudi vsote vseh aktiv. Ostali del posojil pa je razdeljen potem med par sto dolžnikov. Ne samo, da ni namen posojilnic dovoljevati velika posojila mogoče celo takim osebam ali podjetjem, ki drugače z zadrugo nimajo nobenega stika, ampak velika posojila so najbolj nevarna za likvidnost zadruga. Če naloži zadruga velik del svojih sredstev v velikih posojilih, mora priti obstoj zadruga v slučaju neizterljivosti v resno nevarnost. Pa vzemimo tudi, da je posojilo varno, a da ga dolžnik ne more vrniti v času, kakor je obljubil in zadruga računala. V velike neprilike bo prišla posojilnica, ki bo zaradi tega morala prenehati z dovoljevanjem novih posojil in ki bo imela težave z izplačevanjem hranilnih vlog vsled pomanjkanja likvidnih sredstev. Denar za izplačevanje hranilnih vlog je

treba imeti, a kje ga dobiti, če ni naložb pri denarnih zavodih in če dolžniki ne vračajo redno posojil? Zadruga, ki tako posluje mora priti ob dober glas in vlagatelji se jo bodo ogibali.

Ker mora posojilnica skrbeti tudi za likvidnost danih posojil, zato mora poznati namen in uporabo dovoljenih kreditov in vedeti, če naložba denarja pri dolžniku ne odgovarja njenemu prizadevanju po ohranitvi likvidnosti. Kredite za dolgoročne investicije (naložbe) pa naj posojilnice ne dovoljujejo.

Odločno moramo kreditnim zadrugam svetovati, da vedno vztrajajo pri zahtevi rednega plačevanja obrokov, ki so določeni za odplačevanje posojil. Redno poslovanje ni mogoče, če posojilnica ne dobi obroke plačane v tistem času, ko je nanje že računala.

Važno znamenje za presojo stanja kakšne posojilnice in za red v poslovanju je višina zaostalih obresti. Kjer je vsota zaostalih obresti visoka v razmerju s posojili smemo z vso gotovostjo trditi, da načelstvo ne vrši svoje dolžnosti, in da so člani posojilojemalci slabi dolžniki. Zaostale obresti bi morale biti v računskih zaključkih naših posojilnic le izjema, ne pa reden slučaj. Če dolžnik obresti ne more plačevati in je z njimi v zaostanku, kaže samo to, da posojila ni dobro uporabil, ali pa da ni skrben v svojem gospodarstvu. V obeh slučajih mora potem posojilnica skrbeti, da je dana možnost rednega plačevanja. Če je potrebno, mora posojilnica dolžnike z opomini navažati k plačevanju. Ne smeli pa bi se nikoli zgoditi slučaj, kot se žal dogajajo, da znašajo zneski zaostalih obresti kar 10 % vsote

posojil. Vsak bo razumel, da taka vsota že slabo vpliva na likvidnost zadruga.

Posebno pozornost naj posvečajo likvidnosti posojilnice, ki so prisiljene delati z izposojili. Vendar pa ne sme nobena zadruga svojega kredita popolnoma izčrpati, ampak si mora zbirati likvidnostne rezerve, ki jih more takoj uporabiti v slučaju potrebe. Izposojila seveda ne smejo postati stalna uredba pri posojilnici, ki mora vedno stremeti, da bo delala z lastnimi sredstvi v širšem pomenu, torej tudi s hranilnimi vlogami.

Z ozirom na pomen lastnih sredstev za ohranitev likvidnosti naj zadruga nikoli ne izgube izpred oči važnosti zbiranja rezerv. Z varčnim poslovanjem naj skušajo posojilnice povečati poslovne prebitke določene za rezervni sklad. Pri upravnih stroških bi mogla marsikatera posojilnica še mnogo prihraniti, ravnotako tudi pri podeljevanju podpor, ki bi ne smele nikdar občutno obremenjevati posojilničnih sredstev in ki naj bi se dovoljevale le, če ima zadruga ugodno razmerje med lastnimi in tujimi sredstvi. Razen tega naj bodo podpore tudi v zvezi z namenom zadruga.

Glavni del likvidnega premoženja pri posojilnicah so naložbe pri denarnih zavodih. Za zadruga bi morala priti pri naložbah v poštev le Zadružna zveza. Višina naložb je pri posameznih zadrugah odvisna od odvišnih sredstev, ki jih ni mogoče več naložiti v posojilih. Vendar bi višina naložb ne smela biti odvisna od slučaja, ampak si mora zadruga pri dovoljevanju posojil članom staviti meje. Nobena zadruga pa ne sme vseh svojih sredstev vtakniti v posojila, ker ta niso likvidna, ampak mora vedno držati en del v pripravljenosti. Koliko naj ima zadruga svojih sredstev v naložbah in in drugih likvidnih sredstvih je različno. Smatra se, da je potrebno nekako 20—30%

od vsote aktiv; tisti posojilnici, ki ima več lastnih sredstev, in dolgoročnih obveznosti, je potrebno manj likvidnih sredstev in obratno. Za naše posojilnice, ki imajo malo lastnega imetja je vzeti večji odstotek.

Likvidnost naših posojilnic moramo izboljšati.

Likvidna sredstva so znašala 1. 1926 pri 292 članicah Zadružne zveze 35% celokupnih aktiv. Na posamezne stopnje likvidnosti, izražene v odstotku aktiv odpade sledeče število zadrug:

od 0—10 %	56 zadrug	od 50—60 %	40 zadrug
„ 10—20 %	39 „	„ 60—70 %	37 „
„ 20—30 %	31 „	„ 70—80 %	19 „
„ 30—40 %	24 „	„ 80—90 %	9 „
„ 40—50 %	36 „	„ 90—100 %	2 „

Kot vidimo 95 zadrug, skoraj eno tretjino vseh, ne dosega najnižje mere, ki jo moramo zahtevati za likvidnost, dasi je povprečno stanje zadovoljivo. Vse delo in prizadevanje teh posojilnic more iti za tem, da se to stanje izboljša.

Izboljšati pa je mogoče likvidnost le, če se vpoštevajo vse zahteve pravilnega poslovanja, ki smo jih prej navedli.

Načelstvo posojilnic bi moralo vedno zasledovati razvoj likvidnosti pri posojilnicah, ki jih vodijo. Kot je razvidno iz navedenega je mogoče likvidnost izraziti natančno v številkah, zato je ni težavno poznati.

Vsi posli, ki pridejo pri kreditnih zadrugah v poštev imajo svoj vpliv na likvidnost. Dvigi in dotoki hranilnih vlog, vračanje danih posojil ter dajanje novih, so z likvidnostjo v tesni zvezi. Zato je treba posvečati pozornost vsaki spremembi, ki se tu izvrši in temu primerno uravnati poslovanje.

Gotove spremembe se vsako leto stalno ponavljajo. Tako vsako jesen pri večini posojilnic naraste dotok hranilnih vlog in vrnjenih posojil, spomladi in poleti se ta

dotok zmanjša, oziroma ustavi, pojavijo pa se dvigi, oziroma zahteve po posojilih. Posojilnice morajo s temi pojavi že vnaprej računati in uravnati svoja denarna sredstva. Obilica denarja v jeseni ne sme zavesti načelstva, da bi ves denar dolgoročno naložilo, ampak mora držati pripravljena sredstva za čas, ko se pojavijo zahteve po izplačilih. Bolj nevarne kot te spremembe so velike denarne krize, ki se kažejo v splošnem pomanjkanju denarja in ki dalje časa trajajo. Vzroki takih kriz so premnogovrstni, da bi mogli vse naštet. Za nas kot kmetijski narod pridejo v poštev najbolj slabe letine. Doživeli smo tako krizo tudi radi valutnih raz-

mer. V vseh takih slučajih je pri posojilnicah potrebna podvojena previdnost. Načelo vsake uprave mora takrat vedno biti: držati toliko denarnih sredstev pripravljenih, kolikor jih je potrebno, da posojilnica krije svoje kratkoročne obveznosti.

Če se bodo načelstva kreditnih zadrug navadila, da na podlagi edino zanesljivih številčk presojujejo in urejajo njeno likvidno sposobnost, bo redno in uspešno gospodarjenje lažje. To pa naj bi bil zadosten povod, da se pospešuje izpopolnjenje posojilnic in se postavi na trdno in sigurno podlago.

Revizor Kristofič:

Evidenca posojil.

V poročilih o revizijah denarnih zadrug se med nedostatki najpogosteje navaja slaba evidenca glede uprave posojil. Izjeme se revizijska poročila, ki bi ne vsebovala graje, da je pri toliko dolžnikih zapadlo v plačilo posojilo oziroma so v zaostanku obresti.

Vpoštevati je treba, da ima večina naših posojilničarjev na deželi že v svojem poklicu dovolj dnevnega posla in da jim je ogromno delo pri zadrugah le še za brezplačni nameček. Pozabiti pa tudi ne smemo, da zadobi vsako delo svojo vrednost še le tedaj, ko je točno izvršeno.

Vsled pravkar omenjenih razlogov izvršujejo posamezni posojilniški tajniki večinoma le dnevne tekoče posle. Za vzdrževanje evidenčnih poslov, zlasti evidence posojil in v plačilo zapadlih obresti jim redno nedostaja časa.

Da se temu odpomore in vpostavi dobra evidenca tako glede zapadlosti posameznih posojil kakor tudi obresti, si vstavimo dve vrsti tabel (za posojila in za

obresti). S pomočjo teh tabel je mogoče vsak čas (t. j. za vsak dan v letu) ugotoviti, koliko in katera posojila obresti so zapadla v plačilo. Na podlagi take evidence, ki ne povzroča dosti dela, se vzdržuje v računu posojil in obresti z lahkoto najlepši red.

Take tabele, ki ne stanejo mnogo truda in tudi ne denarja, lahko sestavi vsak posojilničar sam. — Vzemi polo papirja (uradni format), očrtaj jo po priloženem vzorcu in jo prilepi na lepenko ter obesi v uradnici na steno. Za posojila moraš imeti 5 takih tabel i. s. za najmanj štiri leta vnaprej (za vsako leto posebej). Početkom vsakega leta je treba vpostaviti novo tabelo.

Pri vsakem izplačilu posojila se v zadolžnici navede rok zapadlosti. Isti rok znanujemo v določeno tabelo. Ako je bilo n. pr. posojilo izplačano dne 6. julija 1928 z rokom zapadlosti dne 30. maja 1932, vpiši zadevno aktivno številko na tabelo za leto 1932 pod 30. razpredelnico v maju i. s. zgoraj v levi kot. S prostorom moraš štediti, kajti v isto razpredelnico bo morda kasneje prišlo še nekaj aktivnih številčk. — V slučaju, da je bilo posojilo plačano pred za-

padlostjo, prečrtaj dotično akt. številko na tabeli z rudečilom. Enako postopaj tudi v slučaju prolongacije. V zadnjem slučaju moraš seveda vpisati dotično akt. št. v drugo tabelo.

Za evidenco zapadlih posojilnih obresti

ti služi enaka tabela, le da je ožja, ker tu ni treba vpisovati oziroma razdeljevati vseh 30 resp. 31 vrst. Ker se obresti plačujejo redno le 1., 15., ali 30. dne v mesecu. Zato na eni tabeli lahko vpostaviš datum zapadlosti za 2 leti oziroma 4 obroke.

V plačilo zapadla posojila leta 1929.

Dan	Januar Akt. št.	Februar Akt. št.	Marec Akt. št.	April Akt. št.	Maj Akt. št.	Junij Akt. št.	Julij Akt. št.	Avgust Akt. št.	Septemb. Akt. št.	Oktober Akt. št.	Novemb. Akt. št.	Decemb. Akt. št.	Dan
1.													1.
do 31.													do 31.

Zadruga in davčna prostost.

S 1. januarjem 1929 stopi v veljavo zakon o neposrednih davkih z dne 8. februarja 1928.

Ta zakon prinaša zadrugam davčno prostost glede **zgradarine** (čl. 32 točka 17), glede **rentnine** (čl. 63 točka 4) in glede **družbenega davka** (čl. 76 točka 7).

Pogoji za davčno prostost zadrug so po tem zakonu sledeči:

1. če zadruga ne razdeljuje dobička,
2. če ne dajo članom upravnega in nadzorstvenega odbora tantijem, in
3. če se njih rezerve nikakor in nikoli ne smejo razdeliti med zadržnike.

Pogoji so torej bistveno isti, kakor jih je že člen 262 fin. zak. za l. 1922/23 navajal kot pogoj za davčno prostost in taksne ugodnosti zadrug, določene po srb. zakonu o poljedelskih in obrtniških zadrugah.

Ker pa mogoče nekatere članice še niso izvedle sprememb pravil ali pa vsaj niso napravile na davčno administracijo in finančno okrajno ravnateljstvo potrebnih vlog glede priznanja davčne prostosti in taksnih ugodnosti, opozarjamo tem potom zamudne zadruga, naj to takoj storijo, tako bodo v novo leto 1929 stopile že z vsemi pogoji za davčno prostost.

Novi davčni zakon pomenja za zadržništvo izredno ugodnost. Zadruga ne bodo imele nobenega posla z davčnimi oblastmi, ker so ne le oproščene zgradarine, družbenega davka in rentnega davka, ampak tudi oproščene vseh prebitkov in vseh doklad, ki se odmerjajo na podstavi dotičnega neposrednega davka.

Pripomniti je, da oprostitev zgradarine velja le za one dele zgradb, ki jih zadruga uporabljajo za svoje zadržne namene.

Rentnina bo prav občuten davek, ki se

nanaša na vlagatelje, ki ga bodo pa za svoje vlagatelje morali plačevati denarni zavodi. Seveda ga bodo denarni zavodi zato svojim vlagateljem od obresti odbijali. Znaša pa rentnina od obresti hranilnih vlog 8%. Zato je gotovo velika pridobitev za naše zadruge, da so rentnine za hranilne vloge oproščene. Posojilnice bodo po tem zakonu imele izredno ugoden položaj, da bodo vsled prostosti rentnine obljubljeni obresti v polni meri izplačevale oziroma pripisovale brez odbitka, dočim bodo vsi drugi denarni zavodi vlagateljem odbijali od obljubljenih obrestnih mere rentni davek, t. j. 8% od obrestne vsote.

Družbeni davek ali davek na dobiček podjetij, zavezanih javnemu polaganju računov, bi znašal pri zadrugah:

a) 11% od davčne osnove takozvanega osnovnega davka in

b) 15% dopolnilnega davka radi tega, ker bi pri zadrugah z ozirom na izredno nizko deležno glavnico z malimi izjemami donosnost redno presegala 30%. Torej bi zadruge, ako ne bi bila priznana s čl. 76 oprostitev družbenega davka, morale plačati običajno 26% družbenega davka poleg vseh pribitkov in doklad, ki še pridejo k neposrednim davkom.

Zadružništvo je torej z novim davčnim zakonom dobilo od države vse pogoje, da se more neovirano razvijati. Seveda se te ugodnosti priznavajo le zadružništvu, ki se v svojem poslovanju drži načela, da dela le za občo, skupno korist vseh zadružnikov.

Kristofič:

Amortizacije.

Z ozirom na visoko obrestno mero za posojila in kredite pri drugih denarnih zavodih, se posamezne korporacije in tudi poedinci čim pogosteje poslužujejo naših denarnih zadrug.

Četudi podeželske hranilnice in posojilnice v svoji organizaciji in po svojih pravilih nimajo namena dovoljevati visokih in dolgotrajnih posojil ter kreditov, se le pogosto dogaja, da je treba priskočiti na pomoč z višjimi posojili domači občini in tudi posameznikom. Taka posojila so po pretežni večini dolgotrajna in se dovoljujejo navadno le proti amortizaciji. Tako n. pr. je neka naša posojilnica pred nekaj dnevi dovolila domači občini za napravo vodovoda posojilo v znesku Din 100.000.—. Posojilo, ki se obrestuje po 8%, naj bi se na prošnjo občine amortiziralo v 10 letih i. s. v polletnih enakih obrokih.

Na prošnjo zadruge je Zadružna zveza sestavila potrebni amortizacijski načrt, katerega obenem priobčujemo. Ta načrt bi mogel služiti tudi drugim denarnim zadrugam, zlasti, ker je z ozirom na razmeroma visoko posojilo mogoče na podlagi posameznih števil (seveda za isto dobo in isto obrestno mero) sestaviti načrt za vsako manjše posojilo.

Opozoriti pa moramo pri tem naše zadruge na v obrestnih računih važno zadevo. Kakor je iz amortizacijskega načrta razvidno, plačuje dolžnik določeno anuiteto vedno početkom vsakega polletja. Zato pa mu zadruge od na amortizacijsko kvoto odpadajočega zneska pripoznava 8% (oziroma polletno 4%) obresti. Slednje se poračunavajo tako, da se pripišejo k vrnjeni glavnici, odštejejo pa od plačila obresti. Dosledno temu plačila na glavnico stopnjevaje naraščajo, obratno pa plačila na obresti sistematično padajo, tako, da pri zadnjem obroku dolžnik odplača celotno anuiteto na glavnico, obresti pa ne plača več.

Z ozirom na prednavedeno je treba kakor iz načrta razvidno — pri vseh vpla-
torej v slučaju kakega zaostanka zaračunavati čilih enaka.
zamudne obresti od cele anuitete, ki je —

Amortizacijski načrt

za posojilo Din 100.000---. Obrestovanje 8% anticipativno. Amor-
tizacija v 20 polletnih obrokih (10 let). Polletna anuiteta Din 7168 50.

Leto	Št. anui- tete	Amort. kvota	Obresti	Skupaj	Ostanek glav- nice
1.	1.	3.300·51	3.867·99	7.168·50	96.699·49
	2.	3.438·04	3.730·46	7.168·50	93.261·45
2.	3.	3.581·30	3.587·20	7.168·50	89.680·15
	4.	3.730·51	3.437·99	7.168·50	85.949·64
3.	5.	3.885·95	3.282·55	7.168·50	82.063·69
	6.	4.047·87	3.120·63	7.168·50	78.015·82
4.	7.	4.216·53	2.951·97	7.168·50	73.799·29
	8.	4.392·22	2.776 28	7.168·50	69.407·07
5.	9.	4.575·23	2.593·27	7.168·50	64.831·84
	10.	4.765·87	2.402·63	7.168·50	60.065·97
6.	11.	4.964·44	2.204·06	7.168·50	55.101·53
	12.	5.171·29	1.997·21	7.168·50	49.930·24
7.	13.	5.386·76	1.781·74	7.168·50	44.543·68
	14.	5.611·21	1.557·29	7.168·50	38.932·47
8.	15.	5.845 01	1.323·49	7.168·50	33.087·46
	16.	6.088.56	1.079·94	7.168·50	26.998·90
9.	17.	6.342·25	826 25	7.168·50	20.656·65
	18.	6.606·51	561·99	7.168·50	14.050·14
10.	19.	6.881·64	287·26	7.168·50	7.168·50
	20.	7.168.50	—	7.168·50	—

Kristofič:

Priprave za letni računski zaključek.

Bliža se konec leta in treba bo pripra-
viti vse potrebno za sestavo letnega račun-
skega zaključka.

Pri vseh zadrugah je treba predvsem
ugotoviti število obstoječih članov. To iz-
vedemo potom natančnega pregleda član-
skega imenika. Za tem moramo natančno
pregledati vse poslovne knjige in ugotoviti,
da so iste v popolnem soglasju. Zadnji dan
v letu skontriramo blagajno in ugotovimo,
da ista popolnoma soglaša z dnevnikom in
razdelnikom, V slučaju kake razlike vpišemo

previšek gotovine v posebno vlogo, dočim
mora primanjkljaj pokriti blagajnik. Pri vsem
tem poslu pa dnevnik ne zaključimo, tem-
več pustimo kakih 10 vrst na obeh straneh
knjige praznih in to v svrhu izpeljav, ka-
tere bomo izvršili kasneje.

Pri denarnih zadrugah moramo z ozi-
rom na pravilnost rač. zaključka kontrolirati
obresti hranilnih vlog in posojil. Pri onih
hranilnicah in posojilnicah, ki imajo za vse
hranilne vloge oziroma za vsa posojila vpo-
stavljeno enako obrestno mero, je taka kon-

trola povsem kratka in enostavna. Kontrolni račun se izvede sledeče: Najprej se računajo obresti od salda hranilnih vlog iz prejšnje bilance za polnih 12 mesecev. Za tem se na podlagi v razdelniku izpeljanih vsakomesečnih zaključkov računajo obresti in sicer od meseca januarja t. l. skupnih vplačil na račun hranilnih vlog za 11 mesecev, od istih v februarju za 10 mesecev itd. V decembru vloženi zneski odpadejo, ker od istih zadržuga ne pripozna nikakih obresti za tekoče leto. Tako dobljene obresti seštejemo. Od skupnega zneska pa je treba odšteti obresti od v tekočem letu dvignjenih vlog; tako računamo: od dvigov v januarju za 12 mesecev, od onih v februarju za 11 mesecev itd. . . . od dvigov v decembru za 1 mesec obresti. Sleđnji skupni vsoti prištejemo še

med letom izplačane obresti hranilnih vlog ter oboje odštujemo od prvodobljenega skupnega zneska, nakar dobimo „kapitalizovane obresti“. Sleđnje morajo biti povsem enake onim, kakor onim v inventurnih izpiskih.

Na podoben način kontroliramo tudi posojilne obresti.

Inventurne izpiske pri hranilnicah in posojilnicah si moramo deloma oskrbeti že pred potekom leta. Iz inventure prejšnjega leta prepisemo posamezne vloge v sedanjo inventuro in sicer pod razpredelnico „stanje početkom leta“.

Pri blagovnih zadrugah se mora zadnji dan v letu inventirati vse premično in nepremično premoženje zadruge, kakor tudi njeni dolgovi. Zaloga blaga se mora oceniti po dnevni nabavni ceni.

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 34: Nek posestnik je bil dalj časa v umobolnici. Medtem mu je sodišče postavilo skrbnika, ki sedaj išče za umobolnega posojilo na njegovo posestvo proti vknjižbi Varovanec se pa brani in pravi, da ne podpiše ničesar in ne dovoli vknjižbe, dasi je tudi varstveno sodišče za to, da se posojilo najame. Prosimo pojasnila: 1. ali se posojilo lahko dovoli, čeprav varovanec ugovarja; 2. na čigavo ime naj se glasi zadolžnica; 3. ali mora varovanec pristopiti k naši posojilnici kot član.

Odgovor: Ako je varovanec zaradi umobolnosti še vedno sodnijsko preklican, potem ne more sam pravomočno podvzeti pravnih dejanj in samostalno razpolagati s svojim premoženjem. Pri upravljanju premoženja ga nadomešča od sodišča postavljeni skrbnik, ki v njegovem imenu in za njegov račun pridobiva pravice in prevzema dolžnosti, vse seveda ob sodelovanju in pod nadzor-

stvom varuškega sodišča. Volja preklicanega pri teh pravnih poslih sploh ne pride v poštev.

Za najetje posojila pri Vaši posojilnici je treba predvsem, da preklicanec pristopi kot član in podpiše pristopnico. Seveda pa pristopnice ne sme on sam podpisati, ampak jo podpiše z veljavnostjo za preklicanega njegov skrbnik. To stori tako-le: Za preklicanega I. I. kot njegov skrbnik N. N. Lastnoročno se torej podpiše na pristopnici le skrbnik N. N. Toda to še ni dovolj. Pristop k posojilnici pomenja veliko obveznost, ker je s tem združeno prevzetje neomejenega jamstva za posojilnične obveznosti. Zato mora pristop odobriti tudi varuško sodišče, ki mora svoje odobrenje napisati ali na pristopnici sami ali pa izda o tem poseben sklep. Če se izda dovoljenje za pristop na posebni listini, se mora ta listina hraniti vedno pri dotični pristopnici kot njen sestavni del.

Ako bo potem posojilnica dovolila posojilo, je treba seveda izstaviti tozadevne zadolžnico, ki se začne z besedami: I. I. posestnik v št. . . . zastopan po skrbniku N. N., posestniku v št. . . . priznavam in potrjujem i. t. d. Zadolžnico podpiše skrbnik ravno tako kakor pristopnico in mora biti njegov podpis legaliziran, ker gre v tem slučaju za hipotečno posojilo. Vrhu tega mora varstveno sodišče na zadolžnici sami dati svoje pismeno dovoljenje za najetje posojila v dotični višini.

Vprašanje 35: Po naših pravilih je dopustno kooptirati v načelstvo namestnika, ako je kak odbornik med letom stalno zadržan izvrševati svoje posle. Še lansko leto smo na ta način nadpólnili načelstvo. Letos je zopet nastopil slučaj, da je bilo treba nekega člana potom kooptacije privzeti v načelstvo. Toda deželno sodišče v Ljubljani nam je predlog za vpis kooptiranega odbornika v združni register zavrnilo, češ da je kooptacija sploh nedopustna in

da more člane načelstva voliti edino le občni zbor. Kako sodite Vi o tej stvari?

Odgovor: Po našem mnenju je registracijsko sodišče ravnalo nepravilno, ko je izreklo, da je kooptacija novega odbornika nedopustna, čeprav je v pravilih predvidena možnost kooptacije. Združni zakon ne daje za tako postopanje nobene podlage. V § 15 je rečeno, da mora vsaka zadruga imeti načelstvo, ki se ima voliti iz števila združnikov. Tako se glasi striktni predpis zakona. O tem, kdo da voli načelstvo in na kak način, pa se zakon ne izraža. Zato je pač dopustno, da se izvoli začasni namestnik v načelstvo tudi izven občnega zbora. Dоследno temu naziranju je tudi najvišji sodni dvor na Dunaju 27. aprila 1909 in 7. decembra 1909 razsodil: „Kooptiranje članov združnikov ni izključeno.“ Ta razsodba najbolj kompetentne instance je torej v direktnem nasprotju z odločbo ljubljanskega registracijskega sodišča.

□ | □ | □ | □ ZADRUŽNIŠTVO. □ | □ | □ | □

Točenje alkoholnih pijač in konzumne zadruga. Konzumne zadruga morejo točiti alkoholne pijače le, če se omejujejo na promet s člani. Za ta slučaj je odločilo notranje ministrstvo z rešenjem od 22. marca 1928 št. U 7622, da spadajo konzumne zadruga, ki omejujejo promet izključno le na člane pod člen 16. točka d pravilnika o gostilnah in kavarnah in ostalih obratovalnicah z alkoholnimi pijačami, ki je bil objavljen v Uradnem listu št. 1. dne 3. januarja 1928.

Člen 16. točka d določa, da za tako točenje ni treba krajevne pravice. Člen 45. točka g. določa, da točilcem v zaključenih društvenih lokalih ni treba osebne pravice. Člen 41. določa, da se pa mora

prositi za dovoljenje velikega župana in da se plača taksa po tar. post. 95, ki znaša, če je v dotičnem kraju do 2000 prebivalcev 20 Din, če je od 2000 do 5000 prebivalcev 40 Din, če je od 5000 do 10 000 prebivalcev pa 60 Din. — Ko dobi zadruga rešitev velikega župana, mora napraviti vlogo na finančno okrajno ravnateljstvo po čl. 6 pravilnika za izvrševanje predpisov iz tar. post. 62. zakona o taksah (pravilnik o točarinski pravici). Vlogi je treba priložiti 1) dovoljenje velikega župana, 2) potrdilo o plačanih davkih, 3) pravila potrjena od registracijskega sodišča kot dokaz, da je zadruga registrirana. Poleg teh listin je fin. okrajno ravnateljstvo zahtevalo še članstvo pri poklicni zadrugi gostil-

ničarjev. To zahtevo pa je umaknilo z ozirom na razsodbe politične oblasti in upravnega sodišča, po katerem se zadruga ne morejo siliti v članstvo teh zadrug, ki delajo proti združništvu in ga torej ne morejo zastopati. Odpade tudi dolžnost predložiti posebno potrdilo okrajnega glavarstva, da se bo točilo le članom, ker je veliki župan izdal 21. novembra 1928 št. 0 2377/5 za vse zadruga skupno potrdilo.

Točenje se mora vršiti v lastni režiji in se ne sme dati kaki tretji osebi na račun. Tudi to točenje ni omejeno na kako določeno uro ali pa na stoječe goste, ampak se toči na enak način kot toči gostilničar. Plačati se mora tudi točilna taksa, ki pa se z ozirom na omejeno točenje odmeri po najnižji postavki.

Če zadruga želi, ji moremo postreči tudi z obrazci potrebnih vlog.

Zgodovina katoliškega gibanja na Slovenskem. Izdala in založila Prosvetna zveza, str. 336, cena broš. izv. 50 Din, vezan 70 Din. Izpod peresa Frana Erjavca je izšla knjiga z gornjim naslovom, ki podaja pregled katoliškega gibanja pri Slovencih. Združno gibanje je bilo pri nas del splošnega katoliškega gibanja, zato je tudi moralo dobiti v tej knjigi svoje mesto poleg zgodovine prosvetnega, političnega in delavsko-socialnega gibanja. Politična stran katoliškega gibanja stoji sicer v Erjavčevi knjigi v ospredju, vendar jo radi tega ne moremo označiti kot enostransko, saj je bila ravno politika tista,

ki je tolikokrat dajala smer in vzpodbudo ostalim gibanjem. Prav posebno opazimo to v zgodovini našega združništva, ki je ne bi razumeli, če bi hoteli združništvo iztrgati iz skupnosti socialnega in političnega gibanja in ga obravnavati ločeno. Mejnik v katoliškem gibanju je prvi katoliški shod leta 1892 in na tem je bila dana vzpodbuda za združno delo, ki je potem leta 1895 zavzelo že širši obseg z ustanovitvijo Zveze kranjskih hranilnic in Gospodarske zveze. Tem je sledilo ustanavljanje rajfajzovk in konzumnih društev ter reorganizacija Gospodarske zveze v blagovno centralo, kar je bil nekak odgovor na razmere v kmetijski družbi. Politični boji, ki so spremljali naše združništvo ob njegovih prvih korakih so se sicer pozneje nekoliko umirili, a združništvo le ni bilo še iztrgano njihovim vplivom. To se je pokazalo pozneje še pri ustanovitvi Zveze slovenskih zadrug, najzadnje pri ustanovitvi Združne centrale. Čeprav varuje sedaj združništvo svojo samostojnost, je vendar le ena stran našega gibanja, dočim so druge strani prosvetna, stanovska in politična organizacija. Kdor se hoče seznaniti z vsemi temi silami v našem javnem življenju, naj prebere Erjavčevo knjigo.

Smrt zadrugarja. V nedeljo 11. novembra je umrl nenadoma zadet od kapi v cerkvi g. Lovrenc Gregorič-Božič, dolgoletni član nadzorstva Hranilnice in posojilnice v Sostrem. Naj počiva v miru.

◎ ◎ ◎ ◎ ◎ GOSPODARSTVO. ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

Hranilne vloge v naši državi. Vsota hranilnih vlog pri bankah je znašala koncem leta 1925 5.568,000.000 dinarjev, leta 1926 6.963,000 000 in leta 1927 7.004,000 000 Din. Kreditne zadruga so imele leta 1926 okrog

1.200,000.000 Din hranilnih vlog, od katerih pa je odpadlo samo na slovensko združništvo 1.018,000.000 Din. V drugih pokrajinah je združništvo neprimerno na slabšem. Ker najbrže skupna svota hranilnih vlog

pri vseh vrstah denarnih zavodov ne pre-sega dosti desetih milijard, odpade na slo-vensko zadružništvo 10 % vseh hranilnih vlog, kar je na vsak način prav pomemben odstotek, ki dokazuje pomen našega za-družništva v narodnem gospodarstvu. Če bi tudi v drugih pokrajinah naše države imelo kreditno zadružništvo isti delež na hranilnih vlogah, kot pri nas, bi bil položaj na našem kreditnem trgu drugačen in skoraj gotovo ne bi kmetovalci občutili nobene kreditne krize.

Koncentracija kapitala in naše velike banke. Koncentracija kapitala je pojav, ki zavzema vedno večji obseg. Kaže pa se ta koncentracija v tem, da vedno večje mno-žine kapitala dotekajo k velikim denarnim zavodom, dočim je pri malih zavodih ravno obratno. Posledica tega je, da zadobivajo veliki zavodi vedno večji pomen v narodnem gospodarstvu in vedno bolj uveljavljajo svoj vpliv. Pri nas so sedaj razmere bistveno drugačne, kot so pa bile pred vojno. Vzrok leži seveda tako v gospodarskih kot v po-litičnih spremembah. Značilno za naš gos-podarski razvoj je, da so hranilne vloge n. pr. v Sloveniji in Vojvodini nasproti pred-vojnemu stanju mnogo manjše, če jih pre-računamo v zlato valuto, dočim so vloge pri zagrebških velikih bankah mnogo večje. V Sloveniji so znašale hranilne vloge pri regulativnih hranilnicah l. 1923 191,000.000 zl. kron, l. 1927 pa so znašale 709,000.000 dinarjev ali 64 milijonov zlatih kron. Udru-ženje vojvodinskih bank je izračunalo, da so hranilne vloge na ozemlju Vojvodine pred vojno znašale 247,000.000 zlatih dinarjev, koncem leta 1927 pa samo 108,000.000. Drugače je v zagrebških bankah. Osem vo-dilnih zagrebških bank je imelo l. 1913 za

152,000.000 zlatih kron hranilnih vlog, leta 1927 pa za 3 milijarde dinarjev. Če spre-mimo to vsoto v zlate krone vidimo, da so se vloge podvojile. V celi Hrvatski in Slavo-niji je bilo l. 1914 za 327 milj. zlatih kron vlog, l. 1927 pa za 4 milijarde Din, to je 366 milj. zlatih kron, kar pomeni 12 % no zvišanje. Dočim so vloge pri manjših pro-vincijalnih bankah in komunalnih zavodih padle, so se pri velikih bankah podvojile. Seveda se niso podvojile hranilne vloge iz Hrvatskega in iz Slavonije. Leta 1914 so bile hranilne vloge izključno iz Hrvatske in Slavonije, sedaj pa dobivajo zagrebške banke vloge iz raznih krajev države, kjer imajo svoje podružnice. Tudi iz Slovenije so šle v zagrebške banke velike desetine milijonov in gredo še sedaj na škodo slovenskega gospodarstva. (Slavenska banka!)

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žindra Din 125.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg Din 92.— po 100 kg à Din 92.—, kalijeva sol po 100 kg Din 170.—, kostni superfosfat Din 128.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 285.—; kostna moka Din 120.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v pločevi-nastih bobnih Din 200.—; cement dalmatinski Din 58.—; klajno apno Din 4.—; lanene tropine Din 3 90; modra galica Din 7-75; žveplo Din 3 20. Pri vagonskem odjemu se cene za gnojila in cement znatno zni-žajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4 100.—; slamoreznice Din 1 700 — do 2 000.—; čistilnik 10 sit Din 1.500.—; Plugi Din 500.— do Din 940; reporeznica M. R. Din 550.—; trijerji Din 2.000.— do 3 500.—; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200.—; robkači Din 900.—; sadni mlinci Din 1.400.— do Din 1.700.—; brzoparilniki Din 1.400.— do Din 2.800.—; kosilni stroji Din 2 000.—. Razen tega ima-mo na zalogi še vse vrste poljedelskih strojev.